Q. D. B. V.

DISPUTATIO INAUGURALIS MEDICA

De

FEBRIFUGA CHINÆ-CHINÆ VIRTUTE,

Quam

Auxiliante DEO T. O. M.

AUTHORITATE & CONSENSU

Gratiosissimæ FACULTATIS MEDICÆ

in

INCLUTA ALTDORFINA

Pro

LICENTIA

Summos in ARTE MEDICA Honores, immunitates, & Privilegia Doctoralia ritè obtinendi,

Eruditorum solenni placidæq; ventilationi subjicit

CHRISTIANUS JOHANNES HORBIUS,
Trarbaco-Mosellanus.

Ad d. 23. *Junii*, A. O. R. M DC XCIII.

Excudebat HENRICUS MEYER,
Univ. Typogr.

I. N. J. C.

PRÆFATIO.

ST hic omnium Mortalium, adeoq; & Medicorum error, nova quæq; & ſubita & peregrina, velut de Cœlo lapſa extollere, & cum in uno alteroq; remedium feliciter ceſſerit, univerſæ morborum familiæ velut Panacæam quandam deſtinare, mox iterum ubi præcipiti famæ eventus non reſpondet, elogia in crimen vertere, & quod in uno alteroq; caſu fidem non ſervaverit, in totum velut damnoſum proſcribere: *ita* Excellentisſimus PECHLINUS in Dedicatione Dialogi de Potu Theæ. *Experta hanc fortunam præ reliquis eſt hactenus* CHINA-CHINÆ, *experiturq; illam ad hunc usq; diem, dum laudes ejus invidendæ nonnullorum apud alios in calumniam abeunt. Exclamant non pauci:*

Ceſſat Quartana Medicinâ Peruvianâ:

Nam patefactâ illâ, ſunt

Hydrops, Quartana, Medicorum Scandala vana.

Sed regerunt plures, poſtquam ſcil. illam fruſtra ſæpius propinari, aut recidivas parere, vident:

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

Obſervans ergo has Doctorum diſſentientes adeò opiniones, in CHINÆ-CHINÆ *virtutem ſtudioſius inquirere horis ſubciſivis cœpi, & inde mihi natæ ſunt præſentes theſes, quas loco Thematis Inauguralis nunc exhibeo. Tu interim Archiatrorum Archiater, æterne DEUS, largire benignus, ut hujus mei laboris lucrum faciam Tuam gloriam, Lecturorum æquitatem, & ſtudiorum meorum incrementum!*

§. I.

TAnta profectò est gravitas, nominis gentilis nostræ CHINÆ-CHINÆ, tantaq; multitudo cognomentorum, ut vel ex his solis quis ejus Excellentiam ac virtutem oppidò singularem hariolari possit. Dum enim propriissimo & usitatissimo hoc nomine salutatur, minimè arvi natalis indigitandi gratia id fit, qui vulgi & nasutulorum quorundam Myropolarum est error, idcirco etiam Corticem Chinensem, aut Sinensem dicentium. Multo minus bis repetita Chinæ voce, hoc medicamentum distinguere à radice Chinæ in animo fuit illis, qui nomen medicamento huic imposuerunt; nullus enim facile errori hic locus, nisi quis hospes omninò in materiâ medicâ fuerit. Verum cum Indis Quinæ appellatione febris significetur, puto, pro exhauriendâ egregiâ facultate pellendi febres, duplicatum esse nomen, ita, ut idem significet apud Indos Quinquina, Kinkina, Kina Kina, Cina Cina, quæ synonyma ipsis familiaria, ac nobis Febrium Febris, h. e. mastix, domitor, aut eversor hujus morbi strenuus; Hinc Italis, etiam κατ' ἐξοχὴν Corteccia della fiebre, Hispanis Palos de Calenturas vel Cascarilla della Oja, notante *D. Francisco Redi*, & Latinis Cortex febrilis aut febrifugus, aliisq; barbarè satis, Antiquartius pulvis audit.

II. Quoad reliqua ejus cognomina, dicitur pulvis Comitissæ, pulvis Cardinalis, pulvis patrum vel Jesuiticus, medicamentum Talbotii, Cortex Indicus, Pulvis Americanus, Lignum de Lima, Cortex Peruvianus &c. Primum nomen gerit ab Uxore Comitis del Cinchon Proregis Regni Peruviani, quæ ex febre tertianâ exquisitissimâ in civitate Limâ dictâ, metropoli Peruviæ decumbens, primum vires hactenus studiosissimè ab incolis, ex odio in Hispanos, occultatæ CHINÆ-CHINÆ experta est, cum omnium Europæorum tum temporis Limam inhabitantium stupore ac applausu, pulveris Comitissæ titulo, Medicamentum hoc subsequentibus temporibus salutantium.

III. Pulvis Cardinalis vocatur à Johanne de Lugo, è Soc. Jesu, Romanæ Ecclesiæ Cardinali. Indies namq; magis magisq;

crescente famâ hujus febrifugi experientissimi, non solum per Indiam & Hispaniam (quorsum interea Prorex del Cinchon reversus erat) ad dictum Purpuratum Patrem Italiam usq; ac Romam quoq; pervenit (erat enim Patriâ Hispalensis): unde re adeò insigni, nondum ab ullo alio Medico visâ commotus, copiam sibi acquisivit nostri medicamenti, distribuendoq; istud cum effectu exoptato, effecit, ut quibus profuerat, ab officio eminentissimi hujus dispensatoris, vocaverint hactenus appellatione propriâ carentem pulverem.

IV. Ex eodem fundamento Patrum & Jesuitarum pulvis audit, sive quod gratis distribuerint ægrotantibus religiosis & egenis incognitum hoc remedium, vel teste *Blegny tr. de Remedio Anglico in Cura febrium*, pro aureo nummo pondus ℥ij. in usum divitum divenderint, sive quod primi ex Italia in Belgium secum tulerint febrium & in specie quartanæ hunc domitorem, ex mente *Joh. Jacob. Chiffletii tr. Pulvis febrifugus Orbis Americani.*

V. Nec alia est caussa, quamobrem Medicamentum Talbotii, aliis Talborii vocitetur. Nam Medicus hicce circumforaneus, natione Anglus (hinc quoq; à *Blegny tr. cit.* aliisq; Gallis communiter medicamentum hoc Anglicum inscribitur.) Lutetiæ Parisiorum ob felicissimos in curandis febribus eventus, ita paucis retrò annis inclaruit, ut non solum ad Principum Virorum, verum etiam Serenissimi Delphini curam, ex febre decumbentium admissus ex voto illos restituerit, unde non solum copiosissimis divitiis oneratus est, sed famam etiam sibi acquisivit tantam, ut ipsius cognomen huic Medicamento impositum fuerit.

VI. Quæ restant synonyma, à terrâ patriâ sunt petita, nunc generalissima, dum Americanus & Indus, nunc specialiora, dum Peruvianus Cortex audit, lignumq; de Lima, quam civitatem utpote sedem Regiam pro toto regno, & lignum pro quâvis parte arboris, Rhetorico stylo, dubio sine sumunt, qui ultimo hoc nomine delectantur. Nam si fides habenda est illis, qui oculatos testes se profitentur, (quorum è censu imprimis *M. Antonius Bollus* meretur nominari, mercator Genuensis, qui per multos annos in Peruviâ commoratus est, historiamq; CHINÆ-CHINÆ, in linguâ Italicâ edidit satis accuratam) in Regno Quitensi, peculiari quodam loco, sermone indigenâ Loxa sive Loja vocato, intraq;

montium coronam poſito, ab urbe Quito ſexaginta ad minimum Leucas diſtante, naſcitur ſponte ſuâ arbor, CHINÆ-CHINÆ noſtræ Genitor, ab incolis Gannaperis vel Gannaperide dicta.

VII. Faciem ejus quod attinet, aliam exhibet *Bartholinus Centur. V. Hiſtor. 50. & Jonſtonus Dendrographiæ p. 476.* aliam *Joſephus Donzellus Theatr. Pharmaceutico*, quæ quomodo toto cœlo diverſæ ſint, videre eſt ex *tract. Febris China-Chinæ expugnata*, *circa initium.* Ne verò iconis diverſitatem ex Chalcographi errore forſan natam ſolùm exiſtimes, ſcias etiam deſcriptionem utriusq; non concordare. Ita enim BARTHOLINUS: *Arbor magnitudine ceraſum æquat, foliis juniorem quercum refert, cujus itidem fructus cum glande aliqualem ſimilitudinem gerunt. Donzellus* autem frondes, pruni rubei foliis aſſimilat, floresq; ejus ex albo & cœruleo mixtos, & fructus cardamomi ſimiles dicit. Cum quâ perfectè convenit deſcriptio à *Johanne Rajo, Hiſt. Plantar. lib. 32. p. 1796.* exhibita, cujus rami Iconem, ex Italiâ ad regiam ſocietatem Londinenſem miſſam per *Dn. Goodall. M. D.*, obtinuit. *Nam folia*, ſic ejus ſonant verba, *videntur ſimilia cum his, quæ ſunt prunorum rubeorum, ſcil. nec nimium patulis, nec acuminatis, præterea filamentis intertexuntur, & per lineas finduntur. In floribus videtur convenire cum floribus malorum punicorum, qui caliculum coronatum referunt.* Addit *tamen p. 1797. ſe commonefactum à Tancredo Robinſon M. D. iconem folii arboris febrifugæ in Muſæo Viri Clariſſimi D. G. Courtine aſſervatam, non benè quadrare figuræ D. Goodall.* (quam etiam æri inciſam *Fr. Rhedi, experim. naturalium p. 143.* exhibet) *quia folium non usq; adeo acuminatum, ſed acutius & ſubrotundum eſſe videtur, quale ferè cernitur in Ponnâ & Tſireou-Ponnâ Horti Malabarici, quæ Indis appellatur Kina, ex obſervatione ejusdem Robinſoni.*

VIII. Cui ergo horum fides eſt habenda? ſi, quid ſentiam dicere eſt permiſſum, arborem à *Bartholino* & *Jonſtono* depictam non Gannanaperidem Indorum eſſe puto, ſed caryophyllorum: ſatis enim expreſſis verbis *Bartholinus* Caſſiam Caryophyllatam pro CHINA-CHINÆ venditat, deceptus ſine dubio deſcriptione Corticis hujus minus adhuc cogniti, qualemq; etiam *D. Ammannus Profeſſor olim in Lipſienſi Academiâ Celeberrimus in diſſertatione de Antiquartio Peruviano, 1663.* habitâ, exhibet his verbis: *Quod ſit cortex odoratus in morem caryophyllorum, adeoq; deſcriptioni Caſſiæ Ca-*

ryo-

ryophyllata Pisonis, *Mantiss. Arom. c. 2. p. 169.* omninò conveniens. Discrepantia etiam, quam inter folia à *Dn. Goodall* & *Rhedi* depicta, & inter *Dn. Courtine* annotavit *Robinson*, non tanta mihi videtur, ut *Donzelli* Iconem reddat suspectam, cum nunc recentia vel tenera, nunc firma ac corrugata quodammodo folia, diversis temporibus depicta, ansam huic dubio facilè ministrare potuerint.

IX. Et hæc de solo natali, ac arbore sufficiant, nunc de ipso medicamento. Monui supra §. 6. figuratè loqui illos, qui medicamentum nostrum lignum vocant de Lima, cum lignum hujus arboris, uti nullâ amaritie, ita nec vi antifebrili donatum sit, testante *Hieronymo Bado à Mortono Pyretologiæ p. 118.* citato. Verùm cortex solummodo arbori huic detractus constituit illud adeò celebratum febrifugum: hincq; observavit citatus Bollus, arbores istas Peruvianas omni Cortice sine noxâ ab incolis spoliari, sicq; exutas non lædi, sed potius juvari, ut insequentibus annis cum fœnore reddant adeò desideratum remedium. Nescio itaq;, quâ fronte *D. Spon in libro observationum sur les fievres, & les febrifuges*, audeat dicere, se accuratâ ac diligenti inquisitione habitâ comperisse, dictum Peruvianum Corticem non trunci aut ramorum arboris esse, sed radicum: hunc enim solùm amarum, illum insipidum deprehendi, prout in particulis quibusdam ad se missis observasse refert. Quidsi autem alius Cortex insipidus, aut temporis tractu cariosus, ac iners factus, aut castratus, jam jam à Myropolâ nequam genuino febrifugo fuisset admixtus, aut ejus in locum substitutus: quod fraudis genus *Blegny de medicamento Anglico*, ut admodum frequens commemorat.

X. Sed hæc externa tantùm sunt nostri febrifugi, transeamus proinde ad interna. Qui Peripateticorum in Scholis edocti sunt Medici, naturam ejus explicantes, partim fugiunt ad qualitates occultas, inq; illis Virtutem febrifugam quærunt, quale videre est ex *Sebastiani Badi Medici Genuensis tract. cui titulus Anastasis Corticis Peruviani 1663.* edito; partim in qualitatibus manifestis quærunt, & hi quoad maximam partem Corticem pronuntiant calidum & siccum, & quidem in gradu secundo & tertio, illudq; ex hoc fundamento, quoniam masticatus linguæ imprimit saporem amarum & acrem, calore manifesto, non tamen excedente organum hoc

guſtûs afficiente. Conf. *Rolandus Sturmius*, & *Gaudentius Brunatius*, de hoc Cortice ex profeſſo ſcribentes. Ex eodem fundamento quoq; Profeſſores Placentini & Mediolanenſes, ubi res agebatur Cardinalis Doughi, febre tertianâ nothâ laborantis, referente *Bado l. 1. c. XV. Anaſt.* & Medici Londinenſes in caſu Johannis Lucæ Duratii, Legati, Vim corticis febrifugam mordicus ac acriter impugnarunt. Vid. *Morton. loc. cit. p. 125.*

XI. Sunt alii, è quibus *Rochus Caſſatus à Mortono p. 127.* allegatur, qui frigidum pronuntiant, exemplo id comprobantes Opii, quod licet amarum ſit, linguæ impoſitum, adeoq; probabiliter calidum, aſſumtum tamen torporem ſpiritibus conciliando, frigiditatem ſuam ad ſenſum ſiſtat.

XII. Non ero prolixus in utriusq; hujus opinionis fundamento examinando, quod quaternioni Elementorum, & ex hâc reſultantibus qualitatibus primis, jam dudum à recentioribus Phyſicis deſtructis innititur. Id ſaltem liceat adducere, cauſam vulneratam ab ipſismet defenſoribus prodi, dum ex uno fundamento h. e. amaritie contrarias eliciunt hypotheſes. Qui verò ad occultas confugiunt qualitates, aliquid dicendo, verè nihil dicunt, ignorantiamq; ſuam produnt cunctis, dum ad inſcitiæ hoc aſylum tam audacter decurrunt.

XIII. Sed condonari facilè his error iſte poteſt, ex falsâ hypotheſi Philoſophicâ in Medicinam translatus. Dantur verò alii, qui antiquitatis nimiâ veneratione ducti inſanis præceptis medicamenta olim adverſus febres recepta æſtimantes, nova omnia contemnunt, deſpuunt, imò tanquam portenta horrent & averſantur. Ex horum cenſu ſunt imprimis *Jacobus Chifletius*, & *Vopiſcus Plempius*, è quibus primus conqueritur de Corticis caliditate, & quod igneus ejus calor Corpus exſiccet, accendat, torreatq; imbecilla præcordia, nativum calorem diſſipando, vitæq; illud pabulum conſumendo, pluraq; alia damna in corpore excitando. Alter verò dicit, plerosq; ægros exinde Cachecticos reddi, aut extenuari, & ad phthiſin diſponi, non nullos verò planè interfici. His tamen reſpondeo cum *Sebaſtiano Bado Anaſt. C. 2. maledicendi libidine, non veritate ductos irruere in innocens hoc Medicamentum.* Nullus enim unquam Medicorum cauſticam illam ac deletoriam qualitatem exceptis his adverſariis obſervavit. Et ſi fortè effectus ejusmodi infelix

felix secutus fuerit, non medicamento adscribendus venit, sed Medico imprudenter pulverem illum forsan adhibenti, prout ex aliis remediis planè insontibus ad ipsum toto die observamus, adeò ut commodè huc applicari illud Poëtæ possit.

Temporibus Medicina valet, data tempore prosunt:
Et data non apto tempore Vina nocent.

XIV. Mittamus ergo hos, convertimusq; nos ad recentiores magis, inter quos tamen rursum dissensum deprehendere licet; maxima illorum pars, ex nimio amore acidi & alcali, quæ cum *Tachenio* pro Corporum principiis habent, alcalicam naturam occultam quidem, sed fixo sali vicinam febrifugo inesse sibi persuadent, præeunte *Ettmüllero disp. de præcipitantium usu & abusu cap. 3. §. 6.* Sed dabunt mihi veniam si illam CHINÆ-CHINÆ nostræ adscriptam vim alcalicam mihi persuaderi haud patiar. Ne tamen sine prægnanti ratione tot tantisq; Viris reclamare videar, apponam rationes hujus mei dissensûs.

XV. Cum gustus vix unquam accuratè ⊖ia possit determinare, imprimis quæ cum aliis particulis sunt combinata, affusione acidi, solutione ⊕li & ☿ ≏ti tandemq; Syrupo Violarum certius dignoscere alcalia, ab aliis ⊖ibus in Scholis Chymicis didici. Scilicet concreta, quæ alcali in se habent, ebulliunt cum acidis. Feci hinc periculum ac solutionem non solum Chinæ, verum pulverem etiam hujus Corticis, cum ♌tu ⦶i, ⊖is, ⊕li, Viridis æris, aqua Forte, & aqua Reg. Aceto &c. commiscui, nullamq; vidi effervescentiam. Et ne forsan ab adulteratâ aut effœtâ CHINA-CHINÆ deciperer, ex diversis officinis uno tempore mihi afferri curavi illam, sed semper idem effectus observabatur, h. e. nullus planè strepitus. Assumsi hinc, quibus similis Alcalica adscribitur virtus, Corticem Tamarisci, Fraxini, Guajaci, Rad. Tormentillæ, Bistortæ, Veronicam, Rosas rubras, Theam &c. infudi & hæc in △æ q. s. verum nec ab his cum acidis mixtis, ullus motus excitatus est, ebullitionem æmulans.

XVI. Alcalia præcipitant, aut saltim turbant solutionem ⊕li, axioma est Tachenicorum hactenus infallibile. Affudi hinc decoctum CHINÆ-CHINÆ, cum aquâ factum, solutioni ⊕li, illamq; exin obscurè viridescere & tantum non nigrescere, mini-

mè

mè turbari, aut præcipitari vidi. Nec tale quid annotare potui ex ſolutione Veronicæ, quæ pariter ſolùm virideſcebat, quamvis majori cum nigredine. Infuſum Theæ ſubfuſco tantum pingebat colore dictam ſolutionem: Biſtortæ verò & Tormentillæ ex nigricante Violaceum communicabant colorem, ſaltim ex paucis guttis inſtillatis.

XVII. Infidum & hujus experimenti obſervans ſucceſſum, aſſumſi Syrupum Violarum, cujus Color cœruleus ab Alcalicis ordinariè in viridem mutatur. Admiſcui ergo ſolutionem CHINÆ-CHINÆ, & ecce viridem aſſumebat colorem in momento, licet non adeò ſaturatum. Inſtillavi Theæ infuſum, virideſcebat & hoc, quamvis non adeò ſenſibiliter, & talem etiam acquiſivit faciem à Veronica, utut obſcuriorem: ex Biſtortæ verò decocto, ac Symphyti Majoris, fuſcum & obſcuriſſimum aſſumſit colorem. Quid ergo ad hæc? non canon ille firmus; Quicquid Colorem Syrupi Violarum cœruleum convertit in viridicantem, eſt Alcali? Reſpondeo: eſt omnino firmiſſimus, ſed limito illum, niſi liquor adhibitus flavus colore fuerit: nam ſi tum virideſcat, Syrupus nil probat, cum omni tempore ex cœruleo quovis & flavo pigmento componi poſſit viride.

XVIII. Et ne dubites, genuinam hanc rationem transformationis cœrulei ſyrupi in viridem eſſe, feci tandem experimentum cum ſolutione ☿♎ti, quæ aliàs ab omni Alcali Volatili lacteſcit, à fixo verò rutileſcit plus minus. Sed nullam obſervare potui mutationem in limpidâ hâc & pellucidâ ſolutione, nec à CHINA-CHINÆ, nec Tormentillâ, Theâ, Biſtortâ, Veronicâ, Symphyto &c. Hinc firmiter concludo, Alcali fixum CHINÆ-CHINÆ, & reliquorum Vegetabilium conſimili ſapore præditorum, eſſe merè fictitium quid.

XIX. Transeat ergo & hæc hypotheſis, accedatq; altera à *Williſio*, *Sydenhamo*, *Piens*, *Blegny*, plurimisq; aliis approbata, quæ ſtyptico-amarum pronunciat febrifugum. Utrumq; horum attributorum linguâ determinari poteſt certiſſimè, licet amarities, utpote magis prævalens, impetu majori ſemper feriat guſtus organum, quàm ſtypticitas. Quapropter ne gratis omninò illam aſſeri à nobis quis credat, provoco ad documentum adſtrictionis, ita vocat *Pechlinus in Theophilo Bibaculo, ſive de Potu Theæ dialogo, p. 23.* ſolutionem ⊖li, utpote, quæ ſemper in atramentum faceſſit ſcri-

ptorio

ptorio perquam ſimile, attactu adſtringentis concreti ex regno Vegetabili. Tale verò quid cum CHINÆ-CHINÆ infuſo contigiſſe, *tertio retro §o abhinc*, aliâ licet occaſione indicavi, aliis ſimul adductis experimentis, veritatem aſſerti probantibus.

XX. Abſit tamen propterea credas, contrariis virtutibus gaudere Corticem, deoppilantibus ſcilicet, ratione amaroris, ita ut illæ attenuent reſolvantq; viſcidam materiam, morbi fomitem, quæ vulgatiſſima Doctorum eſt opinio, & adſtringentibus, propter ſtypticitatem, à quâ humores rurſum condenſentur & conſtringantur; quicquid enim agit hoc remedium, ſemper per adſtrictorias atomos præſtat, prout in ſubſequentibus fuſius ſum demonſtraturus.

XXI. Ne verò tibi remaneat ſcrupulus propter amarorem, qualia concreta aliâs communi Authorum aſſerto, reſolventium & incidentium catalogo inſeruntur, contrarium ſtatim per Opium comprobari poteſt, quod amarum licet, nihilominus inſpiſſare humores etiam in minutiſſimâ doſi, ex Catarrhorum tenuium curâ patet, quam hiſce incraſſantibus tollimus.

XXII. Audio equidem mihi objicientes, compoſitionem & analyſin amari ad oculum demonſtrare præſentiam virtutis cujusdam attenuativæ; componitur verò juxta *Williſium in tract. de animâ brutorum Cap. XII. de Guſtatu p. 87. editionis Lugd. An. 1681.* ex ⊖e cum ♀re per aduſtionem, reſolviq; in hæc principia per deſtillationem omni horâ poteſt; ubi ergo ⊖, ibi medicamentum reſolvens.

XXIII. Sed plura longè mihi dubia obſtant, quæ aurem dare his rationibus non permittunt. Cadit ſiquidem in quæſtionem, num cuncta amara ex nominatis partibus conflentur, iterumq; in iſta reſolvi poſſint? pro negativâ militare mihi videtur famoſum illud antihydropicum remedium Cryſtallorum Lunæ titulo inſignitum. Fiunt autem iſtæ Cryſtalli, ex argento puriſſimo in Aqua forti, aut rectificato ⦶i ♎u ſoluto, ubi acidum hoc menſtruum ſtatim ac ſufficientem quantitatem metalli in ſe ſuſcepit, in amarorem abit, Abſinthium, Gentianæ radicem, Colocynthidem, & quicquid demum hactenus ſub hoc ſapore notum fuit, ſuperans infinitis paraſangis; *conferatur Illuſtriſſimus Boyle, Experim. & Obſerv. circa Mechanicam ſaporum productionem, experimento V.*

B XXIV. Si

XXIV. Si urgeas & in hoc, quamvis singulari planè amaro concreto apparere vim resolvendi, ex Catharcticâ virtute, quam possidet, etiam in minutissimâ dosi assumpto. Respondeo non valere consequentiam; cùm acidum in metallo concentratum, intestina stimulans, à virtute humores spissos resolvendi penitus differat, quod ex coagulatione sanguinis & seri, quibus tantillum hujus medicamenti admiscetur, indubitatè patet.

XXV. Sunt ergo hujus generis amara, quæ ex principio quodam ⊖ino-acido exsurgunt, ad resolutionem & fusionem crassorum humorum prorsus inepta. Quod si verò idem de reliquis quoq; asseruero, paradoxa me loqui primo videbor intuitu illis, qui cum *Bauschio tr. de Hiera picra p. 172.* omnia amara, quorum catalogum *p. 169. & seqq.* recensuit, incidere, abstergere & aperire credunt. Nihilominus ad credendum id persuadeor firmiter, quod nullum viscidum unquam dissolvi posse viderim solis salinis amaricantibus. Fiat periculum, & adspergatur Taurocollæ, alioq; glutinoso concreto, amarum quodcunq;, non dissolvetur unquam, nisi aquæ copiam necessariam admiscueris, quæ etiam sine amaro idem efficiet. Quodsi tamen ab effectu, post amara deglutita, superveniente, h. e. evacuatione viscidi muci per quæcunq; emunctoria, argumentari tibi volupe sit, falleris egregiè, fallaciamq; secundum non causam ut causam committis, cum à stimulatione organorum unicè illa excretio, quod de prioribus amaricantibus in §o præcedenti adstruxi, dependeat.

XXVI. Patefactâ nunc sufficienter texturâ ac virtute nostri febrifugi, transire ad modum agendi jubet ordo. Ante verò quam id fiat, cogor prius de Febribus, illarumq; Essentiâ, Differentiâ, Naturâ, Ætiologiâ & Therapiâ, præmonere aliquid in genere: omnia enim, quæ ad illarum explicationem accuratam pertinent, excutere, nec instituti fert ratio, nec chartarum angustia, quibus dissertationem hanc includere cogor.

XXVII. At enim verò, Eridis omninò pomum Essentiam febrium deprehendo, tot, tantarumq; disceptationum in Scholis Medicis argumentum: cuncti enim penè superiorum seculorum Medici, præeunte *Hippocrate* & *Galeno*, illam in quâdam præternaturali caliditate; alii recentiorum cum *Helmontio*, in Archæi accensione, vel cum *Campanellâ* in pugnâ naturæ cum causâ morbificâ

bificâ, aut cum *Hogelando* ac *Willisio* in ſanguinis fermentatione præternaturali, aut cum *Carteſianis* in confuſione liquorem vitalem conſtituentium corpuſculorum, & dehinc præpedito materiæ cœleſtis motu, illam quærunt. Nec aliter de morbificâ causâ judicandum, modò enim bilem, melancholiam, ac pituitam, modò ſanguinis putredinem, diverſorum ſalium concurſum, & exin oriundam ebullitionem, chyli crudioris cum maſsâ ſanguineâ difficiliorem mixturam, aut ſanguinis ſtagnationem cum modò adductis Authoribus. Conf. *Schelhammerus tr. de genuinâ febres curandi methodo;* aut cum *Mortono*, peculiare quoddam febrile venenum incuſant.

XXVIII. Sed mittam ego cunctas has Doctorum opiniones, exhibiturus ſolum ea, quæ ex mente Excellentiſſimorum ac Celeberrimorum meorum Præceptorum, quos Lipſiæ quondam habui fideliſſimos, ſentiam. Faciam autem initium de differentiâ febrium, quas duplici ſub capite dabo, ſcilicet ratione temporis Invaſionis, & Symptomatum diviſas. Reſpectu prioris, alia febris unius eſt diei, Diaria ſeu Ephemera dicta, alia plurium, & quidem nunc ſine remiſſione ac novâ exacerbatione in Συνεχεῖ ſeu Continente, nunc cum aliquali ceſſatione, novoq; inſultu in Synocho ſeu Continuâ. Quodſi verò cum totali remiſſione paroxyſmi ad tempus aliquot horarum, unius aut plurium dierum ſe ſiſtat, vocantur intermittentes ſimplices, appellatione generali, in ſpecie, Quotidianæ, Tertianæ ac Quartanæ. Sed dantur etiam intermittentes compoſitæ, duplicatæ, triplicatæ, & quadruplicatæ quatenus vel ſingulis diebus paroxyſmi plus vice ſimplici iſti recurrunt, vel quatenus diebus intercalaribus redeat febris, ſic duplex tertiana, & triplex quartana non rarò quotidianam mentiuntur. Omnes autem illæ regulares vocantur, quamdiu vel præcisè ad clepſydram redeunt deſeruntq; ægrum, vel anticipando tempus prioris paroxyſmi, aut tardius accedendo, nihilominùs conſueto more vexant ægrum. Quandocunq; verò nullâ determinatâ horâ redeunt abeuntq;, adeò etiam ut nunquam tempus febrile accuratè ſciant ægri, Irregulares & Erraticæ audiunt.

XXIX. Quoad Differentiam febrium ratione Symptomatum dantur, (1) quæ ſolo frigore ægris ſunt moleſtæ, (2) quæ calore

solo affligunt, (3) ubi tempore paroxysmi externa frigent, interiora calore aduruntur, (4) in quibus æstus & frigus simul, & eodem tempore vexant ægrum, (5) quatenus nec æstus aut frigus sensibiliter molesti, sensim tamen tabem afferunt decumbentibus, (6) ubi post pastum imprimis calor insuetus in corpore sentitur, de nocte sudorem excitans copiosissimum, nutritivamq; substantiam penitùs consumentem, (7) in quibus prostratio virium insignis, Cardialgia, Inquietudo, æstus plus minus manifestus, nunc cum cephalalgiâ & amentiâ, nunc cum maculis aliisq; exanthematibus & eruptionibus cutaneis, bubonibus puta, carbunculis & vibicibus se sistunt: quibus singulis nomina sunt data propria. Audiuntur (1) Algidæ, (2) Causodes sive ardentes, (3) Leipyriæ, (4) Epialæ, (5) Lentæ, (6) Hecticæ, (7) Malignæ, nunc simplices, nunc Hungaricæ seu Castrenses Petechiales, Purpuratæ, aut Pestis. Reliquas ab aliis symptomatibus, cum *Sylvio* desumptas differentias febrium, v. gr. Tussiculosas, Arthriticas, Famelicas, Cacatorias &c. omitto, ne præter necessitatem in infinitum morbum hunc multiplicemus.

XXX. Quod Essentiam febrium attinet, existimo in motu præter naturali principii vitalis sive Spirituum, unicè illam esse quærendam. Quemadmodum enim ab horum influxu placido, ac æquali, efficienter omnis, tàm solidarum, quàm fluidarum partium, ad vitæ conservationem necessarius motus dependet, unà cum calore vitali, qui ex motu harum partium tranquillo unicè exsurgit; ita si deficit aut excedit nunquam non effectus morbosus tàm in motu harum partium, quàm consequenter in calore illo naturali notatur, dum iste vel imminuitur, vel augetur. Patet hoc ipsum ad oculum in animi pathematibus gravioribus, præprimis terrore, & irâ, utpote in quibus pro diversitate exagitationis spirituum nunc faciei pallor, artuum rigiditas, tremor, frigus &c. aut oculorum ac faciei fulgur, & rubedo, calorq; manifestò auctus &c. observari potest.

XXXI. Probabile ergo mihi ex his animi pathematum effectibus, dum in principio paroxysmi febris intermittentis spiritus exteriora corporis, imò quandoq; & interiora viscera ad tempus deserunt, vel saltim in illarum fibras motrices tremulo motu influunt, lassitudinem illam, pandiculationes, oscitationes, horrorem, trepidationem, pallorem, pulsum debilem, spirandi difficultatem,

ratem, nauseam, vomitum, reliquaq; symptomata, quæ paroxysmum præcedunt, aut circa ejus invasionem simul occurrunt, oriri. Quando verò in progressu paroxysmi, ejusq; summo gradu, alium in motum nempe concitatum & impetuosum rapiuntur spiritus, cessantibus modo nominatis symptomatibus, alia, planè prioribus contraria, superveniunt, calor puta auctus, pulsus magnus, & vehemens, sitis, anxietates & inquietudines, cephalalgia, hæmorrhagia, &c. à quibus vexatur æger, usq; donec & isti fluctus, quos Turbo hicce spirituum concitaverat, superveniente sudore fugiant & evanescant, redeatq; corpori rursum serena ac clemens aura Vitalis.

XXXII. Similiter & in malignis febribus, cujuscunq; etiam istæ fuerint indolis, primariò laborare Vitale hoc principium, quamvis alio modo, credibile est. Puto enim in Spiritibus charactere meticuloso ac terrifico insignitis omnem omninò famosam malignitatem latitare, cum ex hoc fundamento, illis ad partes non liberè influentibus debilitatem corporis summam, ac inquietudines in præcordiis, spasmos seu dolores cardiacos, & lipothymiam, in corde palpitationem, cum pulsu debili ac raro, deducere quàm optimè valeam. Et ne gratis hæcce à me dici putes, provoco ad timorem, metum & desperationem ex aliis occasionibus in nobis excitatas, utpote à quibus cuncta jam enarrata symptomata ordine excitantur, modo gravia fuerint, firmiusq; impressa spiritibus hæcce pathemata.

XXXIII. Non equidem me latet, quæ nunc de febribus benignis & malignis in genere adduxi, singulis ipsarum speciebus strictè applicari vix posse, cum non solùm ratione temporis, invalescentiæ, status, & declinationis, verùm etiam temperamenti sive constitutionis uniuscujusq; ægrotantis, errorumq; in usu sex non naturalium rerum commissorum, singuli penè paroxysmi diversi appareant; nihilominus propterea nil decedit naturæ & essentiæ illarum, quamvis sub hâc aut illâ larvâ appareant, quod facilè per varia exempla, nî propositæ brevitatis essem memor, ulteriùs posset deduci.

XXXIV. Pergo itaq; ad causas insolentis hujus motus Spirituum examinandas, quas tàm in ipsis Spiritibus, quàm in fluidis ac solidis partibus deprehendo. Spiritus (quos ab Aristotelicorum

sensitivâ ac vegetativâ animâ nil prorsus differre puto) cùm ipsum sint sensationis principium, ab objectis externis in sensoriis affecti, varias dum suscipiunt ideas, & circa illas versantur, quid mirum si ex improviso videant febricitantem, horrore subsultantem, vel alio symptomate vexatum, aut si miasmata febricitantis nauseosa, ad nares adstantis ferantur, exinde febrilem ideam imprimi ipsis nauseantibus?

XXXV. In humoribus plures uti reperiuntur causæ, ita frequentius etiam occurrunt in praxi, adeò ut propterea ab Antiquis pariter ac quibusdam Recentioribus in his vitiatis unicè culpam mali quæri constet. Nihil verò refert, sive quantitate, nunc excedente aut deficiente, sive qualitate pravâ, h. e. acrimoniâ, visciditate, tenuitate &c. sive motu peccent, dum partibus præter naturam incuneati stagnant, vel rapidiori quàm par est cursu, per corpus feruntur. Semper namq; dum motui illorum circulari vel solidis etiam simul partibus, remora injicitur, aut injuria infertur, ægrè id ferunt Spiritus, & ad seditionem hujusmodi intestinam provocantur.

XXXVI. Nec aliter se res habet de solidis partibus, quas modò ab humorum labe injuriâ affici, dixi. Obstruuntur enim ab his, extolluntur in tumores, vellicantur, eroduntur, relaxantur, aliaq; plura patiuntur damna. Sed non à solis humoribus molestiæ hæ inferuntur; habet etiam aër multum culpæ, intemperie suâ ipsis infensus, id quod ii e. gr. experiuntur, qui frigidiori auræ æstuans corpus exponunt incautè. Omnium verò manifestissimè nocent, quæ unitatem solvunt, aut saltem dolores exquisitos excitant, ab illis enim febres oriri vulnerarias ac alia symptomata lippis & tonsoribus notum est.

XXXVII. Ex his itaque præmonitis ultrò nunc patet cuncta febrifuga triplici potissimum capite esse talia. *Primò*, quatenus in ipsos agunt Spiritus, illisque eximunt Ideas illas peregrinas, alias contrarias imprimendo, quorsum pertinet Ira, Gaudium, Terror, item Purgantia, Vomitoria, Diaphoretica, Vesicatoria, & pleraq; Amuleta, vel saltim remoram injiciunt ipsis tumultuantibus, quorsum Narcotica, aliaq; *Helmontio* dicta Sedativa Archæum, referri debent. *Secundò*, curant febres, dum causas morbificas vel evacuatione aut alteratione removent. *Tertiò*, Antifebrilia sunt, quæ symptoma-

ptomatibus primum illis primariis, horrori puta ac æstui, aliisq; exin resultantibus, succurrunt.

XXXVIII. Quodsi nunc quæramus, ad quam classem pertineat noster Cortex, facilis esset responsio, si à *Rocho Cassato* & *M. Minot de la nature, & des Causes de la fievre*, decantata virtus Narcotica in illo occurreret, cujus ope in motu irregulari sisti spiritus, adeoq; ex hoc principio curari febres dici possent. Verùm, cùm nullus torpor, somnus, aliudque symptoma superveniat usum ejus, qualia alio tempore solenniter post hujus generis adhibita medicamenta subsequi solent, meritò de hâc operandi ratione dubitamus. Risum hinc potius, quàm imitationem meretur, cautela cujusdam Practici celebris, qui ad evertendam & corrigendam nimiam Narcosin à CHINA-CHINÆ metuendam, nunquam nisi cum pulvere foliorum Theæ ipsam præscribit. Multo minùs ac si aliam Spiritibus imprimat ideam credibile est; nullâ enim in regione corporis sentiunt ægri molestiam, aut alterationem manifestam, etiamsi largâ in copiâ devoretur medicamentum hocce. Et licet quandoque vomitum sequi, aut alvi solutionem, aut diaphoresin, annotetur in praxi, minimè tamen febrifugo per se id imputandum, sed alicui accidenti, h. e. vel nimium delicatis stomacho ac intestinis, vel vehiculo cum quo datur, vel tempori, aut motui critico, vel humoribus primas vias occupantibus. Simili omninò ratione, ac à Vino, aut Cinamomo vomitus, ac dejectiones, & ab emulsione quatuor Seminum frigidorum majorum, in paucissimâ dosi datâ, largissimam diaphoresin quandoque excitari annotamus, *vid. quæ habet Morton. loc. cit. p. 141.*

XXXIX. Hæreo ergo inter prioris classis Antifebrilia Corticem referre nostrum, qui forsan in secundam classem commodiùs poni potest. Ita equidem sentiunt, qui præcipitare ipsum acidos præter naturam humores, febrium causas, putant. At enim verò, cùm ficta tantum hæc virtus fuerit, effectus ab illa sperari nullus potest: vid. quæ *§. 15. & seqq.* monita sunt. Nec alia opinio est illorum, qui cum *Rolando Sturmio P. 2. p. 36.* & *Honorato Fabro tr. de plantis L. 11. p. 172.* operationem quærunt in vi dissolvente corticis, amaritie ejus in acceptis ferendâ, à quâ putant causam febrium, massæ sanguineæ innatantem colliquefactam, postmodum pro aptitudine, nunc per intestina, urinam, sudores, & in-

sen-

sensilem transpirationem educi. Sed cum falsissimo fundamento, amara scil. cuncta vi attenuativâ esse prædita, innitatur hæc sententia, ipsumque medicamentum non nisi ex accidenti evacuet, uti §. *præcedenti* dictum, neque hi assensum merentur.

XL. Sunt alii, quibus fermentationis nomen usque adeò arridet, ut functiones naturales cunctas non secus ac morbos, adeoque & febres à fermentis dependere doceant. His itaque probabile videtur, febrile hoc fermentum â nostro Cortice absorberi, figi, concentrari, coërceri, destrui, verbô: ita mutari, ut omnem activitatem, nocendique vim amittat. Et huic opinioni ad hærere video quamplurimos Medicos, qui ab *Helmontij* ætate, usque ad hæc nostra tempora, in quæ occasus incidit adeo celebratæ hypotheseos, de viribus *CHINÆ CHINÆ* literarum monumentis quicquam consignarunt E tanto verò numero sufficiat nominasse *Hoffmannum in Clave Pharmaceuticâ*, *Ettmullerum de præcipitantium usu & abusu*, *Protospatarium in Epist. ad Badum*, *D. Monginot. tr. de Curat. febrium*, *D. Jones*, & *Lanzonum in observ. p. m. 368.*

XLI. Sed uti hi extingui credunt fermentum febrile, ita *Willisius* insuper sanguinis naturalem fermentationem, à febre hactenus inhibitam excitari, per CHINAM-CHINÆ, sicque restitutâ sanguini activitate pristinâ, è solo ejus motu præcaveri, ne materia excrementitia congeratur iterum, aliâs facilè ad paroxysmum febrilem dispositura denuò corpus.

XLII. Ita nimio amore hujus opinionis capti Clarissimi hi Viri, non considerant plus tribui medicamento, quàm perficere unquam potest. Quod si enim, uti sufficienter in præmissis ostensum, non alcali in se habet, neque ratione amarorum resolvere potest, impossibile omninò est, unum figat, alterumque excitet fermentum. Taceam ipsa fermenta ob defectum requisitorum, ad fermentationes Chymicas aliàs summè necessariorum, non minùs quàm ob producti seu finis fermentationis absentiam, aliaque insuper plura argumenta hodiernis admodum videri suspecta. vid. quæ *Joh. Alphonsus Borellus tr. de Motu animalium* contra afferat argumenta, & *Waltherus Charleton in Anatomicarum Lectione prima Of the motion of Bloud, trough de Veins and arteries.*

XLIII. Recens magis est *Thomæ Donzelli & Protospatarii*, ab Authore tractatus, *febris CHINA-CHINÆ expugnata in notis ad p. 11.*

alle-

allegata sententia, quæ à *Richarto Mortono Exercitatione de Morbis universalibus acutis* strenuè quoq; defenditur, operari scil. Medicamentum nostrum, ut antidotum contra venena, extinguendo nimium venenatum hoc febrile fermentum, quod priores in stomacho stagnare, ultimus verò massam sanguineam occupare fingunt. Non diffiteor doctum satis esse discursum *Mortoni*, quem fundamenti loco, *tr. alleg. c. VIII. p. 147. seqq. de Venenis* ad comprobandam hypothesin, de alexipharmacâ Corticis virtute præmittit: nihilominùs cum toxici febrilis naturam explicare non valet, non satisfacere eruditis naturæ scrutatoribus potest, decisionis loco solùm afferens, miasmata venenata febrem constituentia à viribus CHINÆ CHINÆ alexipharmacis deleri. Non enim ipsum liberat ab insufficienti explicatione dogmatis hujusce novi, quod paucis interjectis lineolis addit, his verbis: *De iis, quæ extra Sphæram sensuum sunt posita ratiocinari, quid aliud est, quàm eruditè delirare.* Si namq; perpetuæ veritatis axioma hoc ipsum foret, deliraret universus sapientum orbis, imò & ipse Author, alexipharmacum dicens Corticem hunc.

XLIV. Valeant itaq; & illi, qui adversus morbificas febrium causas inservire Corticem hunc autumant. Superest ergò solùm tertia Antifebrilium classis examinanda, à quibus scil. symptomata hujus morbi mitigantur, ac curantur, videndumq; num forsan ad illam pertineat cortex? quam opinionem omnium probabilissimam mihi imaginor. *Imaginari autem quandoq; causas, à quibus effectus propositus produci possit, satis est*, effato incomparabilis *des Cartes*, *Epist. 113. P. II.* sub quo scuto, si mea hæc conjectura non omnibus arriserit, tutus delitescam.

XLV. Puto ergò non solùm humores corporis nostri ad motum illum irregularem sustinendum, à quo maximam partem horror & calor, primaria illa febrium symptomata, dependent reddi ineptos usu corticis, verùm quoq; ipsos tubulos tàm circulationi humorum, quàm vitali principio inservientes, quodammodo angustari, & ad admittendum ulterius illorum influxum tumultuarium fieri incapaces; simulq; sic reliqua cuncta, quæ exinde aliâs oriebantur symptomatum symptomata, nunc saltim imminui, sæpè verò penitùs tolli. E quibus effectibus postmodum febrem omninò, quamvis falsò, sublatam credimus. Præstari autem omne

id à nostro remedio posse, ipsius stypticitas & adstrictoria virtus prolixè in antecedentibus adstructa, suspicari me facit.

XLVI. His fundamenti loco suppositis, ne fabulas me narrare de inspissatione sanguinis & constipatione tubulorum aliquali per CHINAM-CHINÆ videar, provoco ad experientiam. Scilicet affundatur sanguini recenter ex Venâ extracto aliqualis copia decocti hujus Corticis calida, nigrescet in momento ad sensum crassefactus cruor; quodsi verò cum lacte idem tentes, casescere illud conspicies ex tempore. Et licet mihi contradicere videatur propter egregia sua observata microscopica per universum orbem *famosus Leewenhœkius, in continuatione Epistolarum ad Regiam Societatem Londinensem missarum p. 119.* ab infuso hoc guttæ sanguinis commixto, omnes ejus globulos dispersos adeò fuisse visos referens, ut sex tales globuli unum naturalem confecerint; fieri tamen id potuit, ab aquâ simul cum Corticis atomis sanguini admixtis. Minimè verò mihi contrariari ejus observationem, sed potiùs illam probare docet glutinosa ac gummosa substantia, quam in inspissato ad aërem infuso vidit. Favent etiam globuli illi sanguinei ad marginem reliquorum coagulati, itidemq; quòd observaverit, dictum infusum Spiritu Vini unitum statim inter se coagulasse exiguas sanguinis particulas, ut in calcosam (ita loquitur) transformatæ fuerint subitò materiam.

XLVII. Quoad constipationes tubulorum per Corticem nostrum, confirmatur illa à priori, quod flexiles sint illi canales, in quibus fluctuant humores, & impetum facientes partes, rigidæ verò ac hamosæ atomi CHINÆ-CHINÆ, & à posteriori, quod Vulneribus inflictis styptica remedia ad oculum contrahant, corrugentq; vasa ista. Quid impedit ergò à styptico hoc Cortice non sola sanguinea & lymphatica vasa, verùm quoq; poros partium, imò & Nervorum tubulos roborari, tali constrictione, & à nimiâ relaxatione, quâ antehac vel ob solum impetuosum influxum vitalis principii ac sanguinis, vel ob alias causas magis remotas laborant; eò ipso liberari & ad statum naturalem sic reduci.

XLVIII. Hæc si mihi dentur, concipi facilè potest, quomodo vel paroxysmus febrilis penitus cesset, vel saltim ejus gravissima & urgentissima symptomata, calor scilicet & frigus, sufflaminentur ac mitigentur. Videmus enim, si Spiritu Vini, aliové ad-

strin-

ſtringente liquore inungantur priùs membra, inclementiæ aëris frigidæ aliquandiu exponenda, quod per manifeſtam temporis moram omnem eludant frigoris impetum, quem alia membra non hisce inunctionibus præmunita, interea moleſtiſſimum experiuntur. Quod verò æſtum attinet, referunt, qui hiſtoriam noſtri Corticis naturalem deſcribunt, incolis ſoli ejus natalis in more eſſe ſolemni, à radiorum ſolarium æſtu caloreq; exin dependente, quantitate aliquâ hujus Corticis devoratâ ſe defendere, quod ipſum quoq; æſtivo tempore his noſtris oris, felici effectu tentatum eſſe recordor.

XLIX. Et ne ſcrupulus remaneat ullus, probationis ulterioris loco, provoco ad alia, eaq; ſæpius experta antifebrilia remedia, quorum virtus pariter in adſtrictoriis unicè abſcondita latet particulis. In vulgus notum eſt, ab aſſumptâ Nuce Moſchatâ, & anaticâ quantitate Aluminis crudi, infinitas quotidiè curari febres. Ex Alumine crudo, & Magiſterio ſanguinis Draconis paratur antifebrile Mynſichti, in quartana, ut refert, miranda præſtans. Radicis Tormentillæ, Biſtortæ, Iridis lutei, Pentaphilli, Corticis quercûs, Arillorum fructuum Cynosbati &c. vis febres fugandi millies experta eſt. Quæ *D. Alardus Cumenus in M. N. C.* de ſtercoris ſuilli (extra controverſiam remedii adſtringentis) antifebrili virtute, prolixis verbis recenſet, favere etiam videntur huic noſtræ hypotheſi. Succus Cardui benedicti, Abſinthii, Centaurii minoris, pulvis Radicis Gentianæ & Ligni Colubrini, non aliâ ex ratione titulum febres pellentium remediorum, quàm ex ſtypticitate ſibi acquiſiverunt. Novi à quodam Chymico ☿ium ♎tum in minimâ doſi datum, pro arcaniſſimo haberi febrifugo. Imò ſi huc quoq; retulero Spiritus Vini uſum, à quo nunc ſolo, nunc cum pipere aut ſemine Naſturtii ante paroxyſmum ſumto, toties de fece vulgi homines liberantur ab inſultibus intermittentium, non aberraturum me à ſcopo veritatis ſuſpicor, cùm manifeſtò conſtringat vaſa ſanguinea. Hinc etiam inter ſtyptica refertur remedia ab *Excellentiſſimo Bohnio Profeſſore Lipſienſi Celeberrimo in Actis Eruditorum Lipſienſibus Anno 1683. menſe Aprili.* Unde quoq;, quod obiter noto, eſt, quod tempore æſtivo hauſtus Vini Spiritus, ſanguinis fervorem, ſitimq; exin oriundam, adeò feliciter compeſcat, fallatq;.

L. Cunctis tamen his aliisq; hujus generis pluribus adſtringentibus medicamentis antifebrilibus (quæ ordine recenſere nimis esſet prolixum) extra controverſiam præripit palmam CHINA noſtra CHINÆ, dubio ſine ex ſuâ ſingulariſſimâ texturâ, quæ talis videtur, ut à conjunctis amaricantibus avelli ſe non patiatur, nec in ſtomacho nec in inteſtinis, dum per periſtoma illud villoſum transcolatur Chylus, ſed firmiter conjuncta, & quaſi conferruminata maneat, etiamſi in ſanguine jam jam hærens circulari ejus motu, toties per corpus agitetur. Secus ergò accidit noſtro Cortici ſtyptico, quod aliis congeneribus côncretis familiare admodum eſt, quæ in primis viis ſtatim dubio ſine ob craſſitiem & corpulentiam nimiam, dum intra poros adeò anguſtos admitti non poſſunt, deponunt has adſtringentes atomos, nincq; tubulos inteſtinales coarctant, ac ſtringunt, excretionemq; fecum eo ipſo intercipiunt. Non malè ergo, *quod Helmontius in tr. Blas. Humanum §. 40. p. m. 179. edit. Francofurt. de alcalibus* aſſeruit, eſſe ſcilicet inter ipſa rem quaſi publicam, de adſtringentibus adſtruo, ſcilicet ipſorum diſcrepantiam & differentiam notari egregiam, CHINAM verò CHINÆ omninò ſingulariſſimam eſſe.

LI. Poſſem ulterius hujus hypotheſeos probationis gratiâ ex aliorum morborum curâ deſumtâ effectum prædictum probare, nî metuerem, nimium me futurum in re adeò evidenti. Duplicem tamen obſervationem præterire non poſſum, egregiè meæ ſententiæ faventem. *Sydenham* jam olim *de Curâ Podagræ* antipodagricis accenſuit remediis Corticem noſtrum, & recordor aliquoties feliciter in ſimili morbo adhibitum eſſe illum, *ex Bohnio Lipſienſi Celeberrimo* me audiviſſe. In quâ curâ dubio ſine, tàm nimium reſoluta, ſpiculisq; ſalinis turgida Maſſa ſanguinea, quàm vaſorum, nervorumq; tubuli quodammodo conſtringuntur, unde poſtmodum ſymptomatis adeo urgentis, doloris puta ceſſatio. Nam ab hujus generis remediis externis prudenter adhibitis, non paucos liberari ad tempus, ab inſultibus atrociſſimis podagricis, frequens docet experientia. Altera obſervatio à Dyſenteriæ curâ deſumpta eſt. Celebrat in illâ præprimis cum febre conjunctâ, egregiè noſtrum Medicamentum *Morton in ſuâ Pyretologiâ*, & antequam lucem viderat publicam tractatus iſte, idem *ab Excellentiſſimo D. Chriſtiano Johanne Langio, Medico Lipſienſi feliciſſimo, Præceptoreq; meo*

quon-

quondam fidelissimo, cum successu felici adhibitum fuisse, plus vice simplici, his auribus hausi Ejus ex ore. Iterum tamen nunc, si in rationem operationis inquiram in humorum aliquali coagulatione, & tubulorum constrictione illam reperio, præprimis cum dysenteria æstiva sæpissimè symptoma solummodo febris, non prout communiter putant, causa ejus deprehendatur.

LII. Ex dictis nunc sponte fluit, non in omnibus indifferenter febribus convenire CHINAM CHINÆ, prout rudis Empiricorum cœtus sibi ineptè persuadet. Cave hinc tibi, adhibeas illam in malignis febribus, ex sanguinis spissitudine aut coagulatione ortum trahentibus, aut, quando per peripheriam corporis, excretiones morbificæ materiæ molitur natura; vel in quibus tristi, terrificâ, ac meticulosâ idéa spiritus sunt characterisati; stares enim contra naturam, cujus tamen ministrum Medici titulo profiteri cupis. Nec ausim suadere illam in febribus continentibus & continuis, utut benignarum titulum gerant, in specie si ab inflammationibus aut obstructionibus oriantur. In intermittentibus ergò maximè proficuus est Cortex noster, imprimis quæ cum horrore aliquali paroxysmi sumunt initium.

LIII. His de febre observatis, de tempore exhibitionis aliquid dicendum, in quo discrepant rursum Authores inter se. Schedula Romana, quæ Italico Idiomate retro triginta & ultra annos omnium primò, de hoc pulvere ejusq; virtute & modo utendi aliquid patefecit, quamq; *Chifletius*, & ex eo *Jonquetus* in horto suo Parisiensi in latinam transverterunt linguam, jubet, ut incipiente horrore, vel saltim quando ejus accessus percipitur, detur. *Talbotius*, Medicus ille circumforaneus famosus, sub finem exacerbationis febrium, inchoante sudore propinabat, ad cujus imitationem, non paucis Medicis in usu hodiè adhuc est, dare ægris CHINAM-CHINÆ: *conferatur tr. de remedio Anglico, pro curatione febrium à Nicolao de Blegny* publici juris factus, *p. m. 25.* Utrumque tamen consilium non arridet omni ex parte: facilè enim circa invasionis initium datum ad vomitum invitat nauseabundos jam jam ægros, in ipso autem paroxysmo adhibitum, dum effrenato nimiùm spirituum motui resistit, graviora longè non rarò excitat symptomata, quale exemplum *Observationes ex Adversariis Domini d' Aquin, circa methodum Talbotii deductæ*, de Serenissimo Delphino

 loquun-

loquuntur, qui in paroxyſmo ſumto remedio diarrhœam inſignem contraxit. vid. *Blegny l. c.* Magis proinde conveniet tempore apyrexiæ propinare illud, ita tamen ut bis vel ter illâ die aſſumatur juxta *Lanzonum, in obſ. p. 368.* vel quartâ quoq; horâ juxta *Mortonum l. c. p. 180. & paſſim.* Datur namq; interea medicamento debitum ſpatium, ſine turbâ aliâq; corporis moleſtiâ, expediundi ſuam operationem.

LIV. Pergo jam ad determinandam quantitatem Corticis, quæ ad abigendam febrem neceſſaria eſt, in quo puncto iterum non convenire Doctores obſervo. Schedula namq; modò citata Romana, drachmas duas ſufficere dicit adultis, minorem junioribus; ſed hodiè rarius hâc doſi curatur amplius febris, quin monente *Domino Monginotto, de la Gueriſon des fievers par le Quinquina, & Mortono loc. cit. p. 174.* ad unciam unam, & nonnunquam ad ſecundam & tertiam aſcendere ſit neceſſum. Cumq; nimia hæc quantitas vel ſolùm audita deterrere poſſit ægrum, partitis vicibus, ſingulisq; tribus aut quatuor elapſis horis dando drachmam unam alteramve, quamdiu à paroxyſmo liber eſt ægrotans, commodiſſimè exhiberi poteſt.

LV. Quamobrem verò noſtrâ ætate adeò augeri debeat doſis medicamenti, nullam crediderim aliam ſubeſſe cauſam, quàm quod vel planè adulterinus, vel ſaltim obſoletus ac iners Cortex, in officinis hodiè, utplurimum reperiatur, in cujus ſcilicet unica vix tantum deliteſcit virtutis, quantum olim in drachma. Selectus itaq; faciendus eſt quam ſtudioſiſſimus Corticis, ne, ſi non ſequatur effectus deſideratus, in Medicum cadat culpa. Diligentiſſimè verò annotavit Criteria cuncta genuini Corticis æquè ac obſoleti, & adulterini, ſæpius *citatus Morton. p. 171. Genuinus ſcilicet colorem Cinamomi præ ſe fert, ſaporem jucundè & aromaticè amarum, odorem ſpirat peculiari modo mucidum, ſuavem nihilominùs, gratum ac aromaticum, dentibusq; attritus friabilis eſt. Effœtus verò ac annoſus omni odore & amarore deſtituitur. Adulterinus deniq; nunc nigricans, injucundè amarus, acerbus, viſcidus, & glutinoſus obſervatur.* Aliud ſignum certum & diſtinctiſſimum veri Corticis ſuppeditat *Walter Harris in Pharmacologiâ Antiempyrica*, Anglico idiomate *c. XII. p.m. 189.* quod hic quoq; commemorari debet. Jubet, ut ad ſolis radios ſplendentes fruſta Corticis diffracta inſpiciantur,

quæ

quæ si genuina fuerint, splendescentes Nitri adinstar crystallisati atomos intus ostendent copiosissimas, in spurio & obsoleto omninò deerunt.

LVI. Devenio nunc ad modum utendi: Schedion Romanum jubet, ut tribus horis antè usum quantitas determinata in Vino albo infusa exhibeatur, sub quâ formulâ *Talbotius* etiam suum propinavit medicamentum, quamvis ad fucum faciendum, & colorem non minùs, quàm saporem ejus immutandum, addendo infusum Rosarum provincialium, aut succum Absynthii, foliorum Apii, Plantaginis, Lactucæ, Limonum, Pentaphylli, Tussilaginis &c. vel loco vini Rhenani, Malvaticum substituendo, aliam aliámve ejus reddere faciem, colorem, & consistentiam solitus fuerit, annotante id *Domino d' Aquin, in observationibus ad dictum medicamentum.* Hodiè cùm sub pulveris formâ, vix propter copiam nimiam ingratumq; saporem assumant febricitantes, commodissimè sub Decocto, Julapio, Bolo, Electuario, aut Pilularum, Extracti, vel Tincturæ &c. formâ exhibetur, prout scilicet hæc aliaq; ex his formulis ad ægri palatum observatur. Certum tamen est, nunquam magis optatum effectum, quàm si in substantia exhibeatur, esse expectandum, prout rectissimè monet *cit. Harris p. 191.*

LVII. Sed licet cuncta hæc observes, ut plurimum tamen redit iterum paroxysmus, mutatus licet ab illo, qui prægrediebatur, h. e. nunc per longum magis tempus protrahitur, alio verò tempore fit brevior, aliisque horis symptomatibusque stipatus se sistit. Videns hæcce, bono esto animo, nam audacter tunc pronuntiare poteris aut ultimum omninò hunc, aut saltim subsequentem paroxysmum mitissimum futurum, cùm ex his figuris exoptata operatio medicaminis clarissimè effulgeat. Quod si verò vel statim cedat febris, post primam vel etiam reiteratas exhibitiones, equidem tunc habes, de quo sibi tibique gratuletur æger; ast gaudia hæcce ut plurimum sunt brevissima, cùm admodum frequenter post sextum, aut septimum paroxysmum inhibitum recidiva superveniat, infelicem scenam non rarò ludens. Et quid mirum redire febrem, cum à Medicamento hoc non causa ejus tollatur, sed symptomata solùm, uti demonstratum, sufflaminentur? licet ergo iterum iterumq; datâ unâ vel alterâ dosi febrifugi expellas morbum, tamen usque recurret: ita ut à *Mortono* vigesies

ſies licet expugnatam, nihilominùs ſemper recollegiſſe, annotatum legas.

LVIII. Quid ergò ad hæc Medici? Quidam ex illis vomitoria, alii purgantia, clyſmata, diaphoretica, omniſque generis alterantia porrigunt ægris, alii venam ſecant, veſicatoria applicant: verbo: occupatiſſimi ſunt removere cauſas continentes febris. Quam intentionem optimam licet non ex toto improbem, utpote rationi admodum conformem, de irrito eventu tamen ut conquerantur, ſymptomatum exacerbatio, febriſque immorigera indoles ipſos ſæpè numero cogit. Quare niſi indicantia adſint evidentia, miſſis his omnibus ſuaſerim potius, continuare uſum antifebrilis hujus remedii ad aliquot inſequentes dies, hebdomadas, aut menſes, donec ſcilicet mutatâ anni tempeſtate, noxios humores ipſa natura concoquere vel evacuare poſſit.

LIX. Inculcat hanc cautelam practicam verbis toties adductus *Morton*, experientiâ edoctus, à Medicamentis catharcticis (quæ tamen ut plurimùm pro repurgandis reſiduis ſordibus primarum viarum à febribus relictis adhibentur) juxta ac aliis evacuantibus, aut ſaltim ſanguinem in nimium motum rapientibus, quàm certiſſimè revocari paroxyſmos. Hinc unicè prophylaxeos gratiâ repetitam Corticis exhibitionem commendat, ita tamen ut non tàm largiter ac frequenter, ut antehâc, ſed poſt intervallum octo dierum bis terve tantùm, donec Luna ſtadia ſua ſemel iterumq; decurrerit, ſumatur. Intereà verò, ut errores omnes circa ſex res non naturales, ſanguinem nimium attenuantes, evitentur ſedulò, indicari debet ægro.

LX. Atq; hæc de CHINÆ-CHINÆ virtute antifebrili, exercitii gratiâ, dicta ſufficiant. Nihilq; nunc magis exopto, quàm ut dexterrimè accipiatur hicce meus qualis qualis conatus, cùm ultrò agnoſcam, quàm curta mihi ſit ſupellex. Hâc Tuâ Benevolentiâ fretus, Lector Amice, nunc acquieſco, atque DEO, Ter Optimo, Terq; Maximo, quod has meas primitias, Sacro-Sanctæ clementiæ ſuæ aurâ adſpirare voluerit, Laudes & Honorem devotiſſimo cultu retribuo. Sit nomen EJUS benedictum, Gloriæq; Ipſius, nullus unquam

F I N I S.

